

În dialog cu H.-R. Patapievici
TOTUL E POVEȘTEA OMULUI

Sorin Vieru

TEXT

équivalences

arguments

2.2003

EDITION: ADRIAN REZUŞ (ed.)

© 2003 ARGUMENTS [L^AT_EX 2_ε-EDITION]

© 2003 SORIN VIERU (Bucharest, Romania) [TEXT]

© 2003 HORIA-ROMAN PATAPIEVICI (Bucharest, Romania) [TEXT]

© 2001 DINU LAZĂR (Bucharest, Romania) [PHOTO *C. Noica*]

© 2003 SALVADOR DALÍ ESTATE [LOGO Salvador Dalí: *Centaure*]

© 2003 ÉQUIVALENCES [PDFL^AT_EX – HYPERSCREEN]

This electronic edition is a *non-profit* publication

produced by PDF_TE_X 14.H &

created by L^AT_EX 2_ε with HYPERREF & HYPERSCREEN

PDF_TE_X14.H © 2001 HÀN THÉ THÀNH

L^AT_EX 2_ε © 1993–2001 THE L^AT_EX3 PROJECT TEAM *et al.*

HYPERREF © 1995–2001 SEBASTIAN RAHTZ

HYPERSCREEN © 2001–2002 ADRIAN REZUŞ [based on PDFSCREEN]

PDFSCREEN © 1999–2001 C. V. RADHAKRISHNAN

TYPESET BY ROMANIAN_TE_X © 1994–2001 ADRIAN REZUŞ

PRINTED IN THE NETHERLANDS – OCTOBER 13, 2003

Sorin Vieru

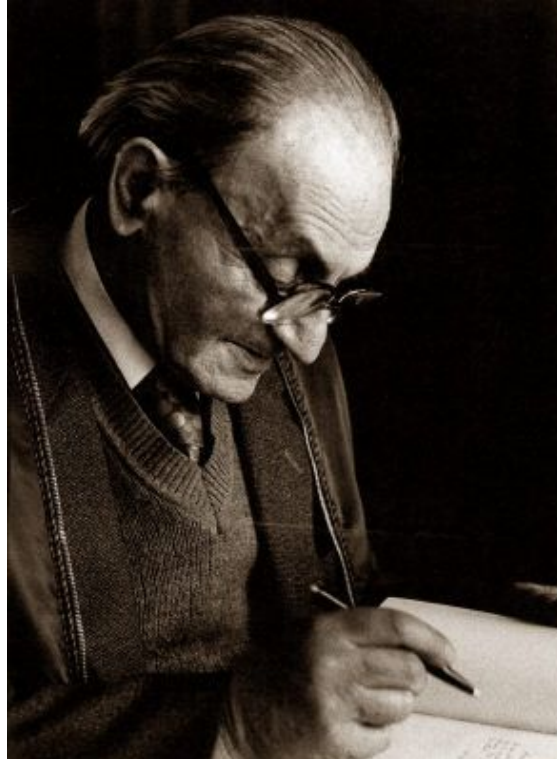
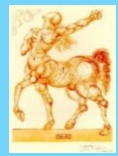
În dialog cu H.-R. Patapievici

TOTUL E POVESTEA OMULUI

LA&I

București

29 septembrie 2003

Totul e povestea omului

*Sorin Vieru în dialog cu H.-R. Patapievici*¹

H.-R. PATAPIEVICI: Dragă Sorel, îți propun să vorbim despre Constantin Noica, despre acel Constantin Noica pe care l-ai cunoscut la *Centrul de logică*. Cum arăta acel personaj? Cum l-ai cunoscut?

SORIN VIERU: În cele mai simple și firești împrejurări. Eram la *Centrul de logică*, nou înființat, și care a durat numai zece ani, condus de Athanase Joja. La un moment dat, a venit acolo un nou salariat al *Centrului de logică*. Era un domn în vârstă, cu o înfățișare modestă și interiorizată, cu o vorbire aproape onctuoasă, o prezență plăcută, neaparentă – noul nostru coleg era Constantin Noica, despre care auzisem cu câțiva ani înainte.

H.-R.P.: Ce auziseși?

S.V.: Auzisem c-a scos niște cărți, c-a pățit la un moment dat ceva și că este la închisoare și știu că în 1957 sau '56 avusese o întâlnire particulară cu Florea Țuțugan, mult respectatul meu profesor de logică de la Facultatea de Filozofie. Deci auzisem că Noica era cineva și că era foarte bătrân acest domn, dar nu aveam nici o reprezentare mai exactă despre el. Cred că atunci el era mai tânăr decât sunt eu acum, dar l-am perceput ca pe un om bătrân. În fapt era foarte îmbătrânit, prematur, fiindcă făcuse câțiva ani de închisoare și acești ani fără îndoială îl marcaseră, deși într-un mod netipic.

H.-R.P.: Am auzit că își pierduse în închisoare toți dinții. Mai avea dinți în gură?

S.V.: Se pare că avea dinți în gură, dar n-a lipsit mult până să-mi dau seama că

---

¹This interview has also appeared, partially, in: *LA&I – Litere, Arte, Idei* (București): *Cotidianul*, supliment cultural, Serie nouă, nr. 34 (290), Anul VIII, 29 septembrie 2003, pp. 6–7.

acești dinți erau o falnică dantură pusă. Își înlocuise dantura naturală, cei treizeci și doi de gropari ai noștri, sau ai fratelui porc, cum îi plăcea să spună...

H.-R.P.: Noica luase vorba asta de la sfântul Francisc, și o pomenea adesea. Așa îi spunea el trupului, „fratele porc“. Avea o simpatie specială pentru sfântul Francisc?

S.V.: Avea în orice caz o simpatie pentru *vorba* sfântului Francisc, pentru că în afară de „fratele porc“ mai era și „dușmanul spirit“, cugetul cu care trebuie să te lupți toată ziua, să te lași stăpânit de el și să-l stăpânești la rându-ți. Lupta ta nu este cu trupul, ci cu gândirea, pe care cată s-o dezvolti *ca să devii ceea ce ești* – iarăși o vorbă împrumutată, de astă dată de la Goethe.

H.-R.P.: Când a fost întâlnirea voastră?

S.V.: Nu mai țin minte dacă în toamna lui '65 sau în prima jumătate a lui '66. Înclin totuși să cred că a fost în '65, deci la câteva luni după ce luase ființă *Centrul de logică*, care era un loc select.

H.-R.P.: I s-a făcut o favoare prin angajarea lui acolo? În fond, Noica nu era, din punct de vedere civil, decât un fost deținut politic, un fost „bandit“; era, deci, un om care avea nu numai o anumită faimă intelectuală, ci și o reputație politic-ideologică – aceasta din urmă, foarte proastă. Prin urmare, angajarea lui acolo e în creditul lui Athanase Joja?

S.V.: Eu aș spune că este în creditul lui Athanase Joja și în creditul regimului. Te rog să nu uiți că suntem în 1965 și era o primăvară târzie, chiar dacă, pe urmă, s-a văzut că era o vară indiană, de fapt.

H.-R.P.: Dar sentimentul vostru, atunci, era că se merge spre o situație politică mai bună decât fusese înainte.

S.V.: Da, sentimentul era de dezgheț, de dezmorțire și de ivire a unui nou câmp

de posibilități, ceea ce s-a și adevărat. În mod inconsecvent pe porțiuni, cu multe târăgănări, dar până la urmă lucrurile s-au urnit, ca un tren care merge încet dintr-o stație în alta și staționează undeva, să zicem la Chitila, și așteaptă ore întregi până intră în București; sau nu mai ajunge să intre în București, se târăște încet, dar totuși are o direcție, și anume o direcție presimțită c-ar fi bună și c-ar fi altceva decât a fost; iar Joja avea simțul valorii și cred că l-a admis cu toată convingerea pe Noica la *Centrul de logică*, așa cum l-a primit și pe Anton Dumitriu, și el ieșit din pușcărie, și pe Valeriu Streinu, un coleg ceva mai tânăr, care, și el – logician și om de cultură –, lucrase la *Biblioteca de Stat* și făcuse și el ani de închisoare. Și mai era domnul Aram Frenkian, care nu făcuse pușcărie, și Dan Bădărău, care fusese și el marginalizat foarte mult timp,... eu... eu eram foarte impresionat.

H.-R.P.: Aram Frenkian cum arăta?

S.V.: Arăta ca un domn.

H.-R.P.: Mi-l imaginez masiv, cu jiletcă, haină largă peste șale și monoclu. Avea burtă?

S.V.: Avea o burtă mititică, neaparentă; era un domn auster, cu ochelari și tobă de carte, care nu avea nici o voce de stentor, nu impunea și nu distona cu nimic în exterior, numai că era...

H.-R.P.: Era un erudit, remarcabil, din tradiția istoricilor filozofiei secolului al XIX-lea, o inteligență foarte vie și pătrunzătoare. Prin liceu eram îndrăgostit de el. Vănam la anticariat toate micile lui extrase din *Revista Clasică* sau articolele apărute la edituri cu nume bizar, toate din Cernăuți, mi se pare, precum „Glasul Bucovinei“ ori „Editura Franz Mühldorf“. Studiile lui de filozofie comparată mă cuceriseră definitiv, cele despre originile teologiei negative, despre realismul grec, despre presocratici. Ce

om! Am acasă, pradă din vânătorile mele prin anticariate, o mulțime din extrasele lui, pe care le-am legat în două volume.

S.V.: Da, ar trebui reeditate.

H.-R.P.: Sorel, ce vârstă aveai atunci?

S.V.: Ce vârstă... nu mai știu nici eu!... Trecusem de treizeci de ani, eram foarte tânăr și, așa spune, așa, inocent, când nu eram stricat de câteva idei pe care le-am lepădat pe parcurs, le-am „năpârlit“, ca să zic așa, în rest eram foarte inocent, aveam câteva idei, puține, fixe și instrumentate foarte sumar. Primele luni la *Centrul de logică* au fost dificile, din cauza domnului Frenkian, care a opus un refuz net cererii mele de a lucra în sectorul de istorie a logicii, pe care îl conducea. El m-a întrebat: „Știi o limbă clasică, știi latina, greaca? dacă nu, te duci întâi să înveți și pe urmă mai stăm de vorbă. Până atunci, te duci în alt sector“. Și, într-adevăr, am intrat la sectorul de logică matematică. În aceste condiții, venirea lui Noica a fost providențială, mai întâi în sens profesional, foarte restrâns și precis.

H.-R.P.: Te-a pus să înveți greaca.

Strada Ornamentului

S.V.: M-a pus. Și Noica m-a întrebat, după un interogatoriu foarte sumar, dacă n-aș vrea să învăț greaca și dacă n-aș vrea să am câteva întâlniri cu dânsul. Întâi mi-a spus că mi-a citit câteva articole din *Revista de filozofie*. Câteva articole, asta însemna puține articole. Dar, în fapt, toate articolele pe care le publicasem până atunci, adică o nimica toată. Și m-a întrebat dacă nu vreau să învăț greaca. Eu m-am mirat un pic, dar am acceptat, eram și foarte curios și deci m-am dus aproape imediat într-o vizită

la el acasă, pe strada Ornamentului, în Berceni, la capătul de atunci al Bercenilor. Într-o casă nouă, la un bloc de patru etaje, un apartament de două camere, mobilat foarte auster, dar numai cu mobilă de mare calitate.

H.-R.P.: Stătea acolo cu d-na Mariana Noica?

S.V.: Da.

H.-R.P.: De ce te-a ales pe tine, Sorel?

S.V.: Realitatea este că nu m-a ales numai pe mine: i-a ales și pe alții, pe Alexandru Surdu, de exemplu, mai tânărul meu coleg de la *Centrul de logică*, și a stat de vorbă și cu alți tineri colegi, care însă erau matematicieni și cu care era mai greu de găsit un limbaj comun. Ideea lui Noica era că trebuie să știi cel puțin una dintre cele două mari limbi – sau greaca sau matematica; sau vechea limbă universală sau noua limbă universală a secolului al XX-lea. Îi spusese lui lucrul acesta Dan Barbilian, Ion Barbu, și el, Noica, neîncercând și nereușind el însuși cu matematica, a mers pe linia limbilor clasice și a învățat și el, nu din liceu, și cred că nu din primul an de facultate, limba elină. A învățat singur sau cu un profesor în particular și a ajuns mai târziu s-o stăpânească foarte bine. Și, iarăși o constantă a preocupărilor lui Noica, el avea ideea „să faci pui“ – așa spunea el, nu fără umor, trebuie să faci pui – deci, dacă el învățase greaca, trebuia sa-i pună și pe alții pe urma vânatului acesta fabulos care era limba greacă. Și atunci, prima lecție de greacă s-a desfășurat într-un mod foarte netradițional, nu m-a învățat nici gramatica, m-a întrebat dacă știu alfabetul, îl știam, pentru că luasem totuși la facultate câteva lecții de greacă cu Aram Frenkian, și atunci, a scos *Categoriile* lui Aristotel în greacă și am început să citim împreună câteva fraze, explicându-mi că nu este chiar atât de complicat să înveți greaca pe cât pare; mi-a dat câteva cuvinte, mi-a asociat câteva cuvinte cu câteva rădăcini românești și a încercat

să mă familiarizeze cu ele. Mi-a dat de asemenea gramatica lui Riemann și Goeltzer o faimoasă carte de gramatică greacă, mi-a zis s-o iau și să încep cu articolul și cu alte acareturi, mi-a dat textul lui Aristotel și mi-a zis să mai vin data viitoare. Bineînțeles că m-am grăbit să vin. Și, o dată sau de două ori pe săptămână, am avut câteva lecții de limba greacă, cu totul non-standard. Am considerat că este o provocare pentru mine și îmi și plăcea și oricum mi-am închipuit că nu va dura mult timp lucrul acesta.

H.-R.P.: A durat?

S.V.: Într-un fel da, în alt fel, nu. Adică, după câteva lecții, când a observat că, de bine, de rău, mă descurc, mi-a zis: „Dragul meu, eu nu mai am ce să te mai învăț, ia gramatica și învață singur.“ Din când, în când ne mai întâlneam și mai vorbeam despre asta. Deci mă pusese pe urma vânatului și acum era rândul meu să alerg ca un copoi. Mă făcuse, ca să zic așa, un copoi din haita lui de tineri copoi: mă învățase să amușinez.

H.-R.P.: Citeați și texte împreună?

S.V.: Da, citeam, mai târziu, pentru că pe urmă a intervenit o nouă etapă. Ca să zic așa, l-am racolat pe Vasi Zamfirescu, pe care tocmai îl cunoscusem.

H.-R.P.: Lucra și el la Centrul de logică?

S.V.: Nu, lucra la Institutul de filozofie, Vasile Dem Zamfirescu – deci, un om psihanalizabil prin excelență, în orice caz un vrednic psihanalist.

H.-R.P.: L-ai prezentat.

S.V.: L-am prezentat pe Vasi Zamfirescu și nu mai țin minte dacă, cu același prilej sau ceva mai târziu, făcusem cunoștință cu un alt coleg al lui Vasi Zamfirescu, Gabriel Liiceanu, pe care l-am cunoscut pe scara unui autobuz tixit, la Scala. El venea din urmă împingând masiv, eu eram alături de o colegă de la *Institutul de filozofie* și, dacă

nu mă înșel, cu acest prilej l-am cunoscut pe Liiceanu; s-a format în felul acesta un mic cerc cu întâlniri săptămânale.

H.-R.P.: Alcătuit din cine?

S.V.: Din mine, Vasi și Gabriel. Și domnul Noica ne-a propus să ne povestească, să ne facă *Fenomenologia spiritului*. Deja scrisese *Povestirile despre Hegel* în două variante, o variantă apăruse în românește la Paris și mi se pare că aceasta constituise un cap de acuzare împotriva lui. El mai avea însă și o nouă variantă.

H.-R.P.: Cea care, finalmente, va fi publicată, nu?

S.V.: Exact. Și înainte de a începe publicarea, ceva mai târziu, a început să publice această nouă variantă în *România Literară* și în *Luceafărul*, nu mai știu în ce ordine, cred că întâi în *Luceafărul* și pe urmă la *România Literară*.

H.-R.P.: El vorbea, voi ascultați?

S.V.: Da. Ideea era că noi citim un capitol, spunem sau bâiguim ceva despre acest capitol și pe urmă el ne povestea.

H.-R.P.: Despre ce-i cu adevărat vorba.

S.V.: Da.

H.-R.P.: Domnul Dragomir povestea cum decurgea seminarul privat al lui Heidegger, Privatissimul. Profesorul punea întrebarea, care era întotdeauna foarte grea. Rareori se încumeta vreunul din studenți să încerce un răspuns. Tăcerea era, firește, regula. Apoi Heidegger expunea răspunsul, care era întotdeauna complet ca erudiție și neașteptat ca originalitate, vorbea aproape două ore, iar la sfârșit unul dintre ei primea însărcinarea să facă rezumatul discuției. După sagacitatea rezumatului se putea măsura capacitatea referentului de a face față gândirii dezvoltate în Privatissim. Și data viitoare era dat rezumatul. Regula arareori încălcată era: Heidegger vorbea,

studenții tăceau.

S.V.: Și mi-aduc aminte că tot domnul Dragomir povestea odată că la prelegerile publice ale lui Heidegger, de la universitate, venea, alături de studenți, și un public numeros. Heidegger citea, monoton, textul era stufos, complicat, dificil în sine. Domnului Dragomir i se părea că nu înțelege nimic. Atunci, nedumerit, a întrebat o frumoasă doamnă, care venise și ea sa asiste la aceste prelegeri: „Dragă, înțelegi ceva din aceste prelegeri?” Și ea a răspuns: „O, înțeleg foarte puțin din ele, dar, din când în când, spune câte o frază care mi se pare extraordinară“. Or, povestea asta e foarte veche. În Platon cineva povestește despre impresia pe care i-a făcut-o filozofului respectiv o lectură din Heraclit și acel om spusese: „Am înțeles foarte puțin, dar ceea ce am înțeles mi s-a părut minunat“. Așa că doamna aceea, fără să știe sau cu bună știință, relua un vechi loc clasic, un tip de reacție familiară celor care se ciocnesc de filozofie și au șocul mesajului filozofic; *ori, un* asemenea șoc aveam și eu; bănuiesc că la fel se întâmpla și amicilor mei; simțeau că e ceva, chiar dacă nu erai în stare să urmărești gândul lui Noica în amănunt, până la capăt.

H.-R.P.: Aveai sentimentul că în fața ta se afla, în sfârșit, un gânditor?

S.V.: Da, da. Și că filozofia este cu totul altceva decât îmi închipuisem.

H.-R.P.: Era primul om pe care îl cunoșteai în carne și oase și care ți-a dat această impresie?

S.V.: Frânturi și ecouri de acest gen am avut și de la Athanase Joja și de la Florea Țuțugan, de la Henri Wald și Radu Stoichiță (acesta din urmă, despre care astăzi se știe mai puțin, era foarte versat în Hegel și textele idealiştilor). Toți au lucrat în cadrul catedrei de logică de la facultatea de filosofie. Dar un povestitor și gânditor de o asemenea anvergură, sistematic și totodată original, în măsură să brodeze propria

sa vastă narațiune de idei pe textul marilor filozofi, nu mai cunoscusem. Acesta era Constantin Noica. Era ceva cu totul deosebit. În plus, când el propunea ceva, înțelegeai imediat; nu îți rezuma capitolul respectiv, ți-l povestea și totodată îl interpreta, cu alte cuvinte decoda un text al cărui cifru rămăsese misterios; iar sintagme mari și solemne, precum conștiința de sine, spiritul absolut, Ideea, deveneau prezențe familiare, pentru că – spunea Noica – cu o voce blajină – în fond, e povestea omului la mijloc; e omul, e dezvoltarea lui în timp, treptele evoluției lui, treptele ridicării sale. Nu, nu pot spune că după aceste cursuri mă simțeam stăpân pe textul lui Hegel, dar era foarte stimulat și îmi spuneam și eu că puținul pe care l-am înțeles înseamnă ceva și poate că va însemna și pe viitor ceva. Însă marea întâlnire pe care mi-a mijlocit-o Noica în cele din urmă – dar până atunci au mai trecut, cred, alți doi sau trei ani – a fost întâlnirea cu Platon.

H.-R.P.: Ați citit împreună dialoguri?

S.V.: Nu, n-am citit împreună, dar Noica mi-a spus să citesc singur aceste dialoguri și m-a împins într-o mare aventură. După doi sau trei ani de greacă, făcută ca autodidact, am avut câteva întâlniri și cu Francisca Băltăceanu, cred că și cu Petru Creția, o dată sau de două ori, dar în esență învățasem greaca în mod empiric. Deviza mea era – cât mai puțină gramatică, cât mai multe cuvinte culese din texte atrăgătoare, lecturi făcute cu iuxte. Ideea mea era că pe o stâncă – cu puține colțuri în afară – te agăți și urci așa cum poți, te ții de un colț, te sprijini de o ieșitură; mai aluneci și până la urmă te cațeri, într-un fel sau altul. Iar când ajungi ceva mai sus, te mai uiți și în jur, îți mai tragi sufletul, mai sistematizezi... Oricum, o metodă rudimentară pe care, din fericire pentru ei, colegii mei n-au urmat-o. Vasile Zamfirescu, tot la îndemnul lui Noica, s-a dus să facă a doua facultate, și anume limba germană, și, după cum știi,

a ajuns un specialist în germană, cu traduceri masive din Freud, iar Liiceanu s-a dus glonț la limbi clasice și a făcut și el până la capăt o a doua facultate.

H.-R.P.: Multe vieți a schimbat Noica...

S.V.: Da, și asta într-un mod nespectaculos, fără solemnități; cu o voce dulce și blândă și nu cu îndemnuri imperative; cu sfaturi șoptite și neobligatorii. Dacă m-ar fi constrâns să fac un lucru, m-aș fi încăpățânat poate să nu-l fac, dar cu felul lui blând m-a împins într-o aventură. Această aventură se chema traducerea lui Platon. Nici mai mult, dar nici mai puțin! S-a constituit un mic colectiv, pe care Noica – cu sprijinul lui Ion Banu – l-a inițiat împreună cu Simina Noica, nepoata lui, prima colaboratoare a lui Noica, cu Petru Creția și Gabriel Liiceanu. Primatul îl aveau filologii de profesie...

H.-R.P.: Francisca Băltăceanu, Dan Slușanschi, Alexandru Cizek, Liana Lupaș, Andrei Cornea, Radu Bercea. Mai târziu a venit și Cătălin Partenie, nu?

S.V.: Mult mai târziu, că era mult mai tânăr, neverosimil de tânăr. Și mi s-a părut o aventură; și a fost într-adevăr foarte dificil, dar, cu chiu cu vai, am tradus și a ieșit până la urma *Alcibiade* și bineînțeles că în felul ăsta mi-am făcut musculatura...

H.-R.P.: Vreau să revin o clipă la impresia *fizică* pe care ți-a lăsat-o Noica. E clar că prezența lui te-a somat. Dar *ce* anume te impresiona la el? Unii impresionează printr-o verbalitate vertiginoasă, ca Sartre, alții fascinează printr-un soi de brio al genialității, ca Malraux. Despre Malraux, de pildă, există mărturia lui Gide care, fiind într-un rând întrebat de acesta ce anume crede despre cutare lucru, despre care Malraux tocmai perorase definitiv până atunci, s-a blocat, n-a putut articula nimic și a murmurat: „cred că voi pica la examenul ăsta“.

S.V.: Ei bine, domnul Noica nu avea acest brio. Cel puțin cu mine, și cred că și cu prietenii mei de generație la fel, nu și-a făcut o intrare solemnă; și prima sa scenă nu

era cea mai impresionantă, nu începea, așa, ca o tragedie de Shakespeare – din primul tablou. Producea însă o impresie plăcută, din primul moment.

H.-R.P.: Și vânzătorul de la aprozar produce o impresie bună, dacă e bine crescut.

S.V.: Da, perfect, iată ceva asemănător între băcanul despre care vorbea Noica și Noica!

H.-R.P.: Dar băcanul nu ți-a schimbat viața, în timp ce Noica a făcut-o.

S.V.: Băcanul nu mi-a schimbat viața, mi-a agrementat-o câteva minute într-o zi oarecare.

H.-R.P.: E tot ce avem dreptul să cerem unui om. În timp ce Noica...

S.V.: În timp ce impresia pe care mi-a lăsat-o Noica a fost durabilă și s-a dezvoltat mereu și a trecut în altceva...

H.-R.P.: În propria ta viață?

S.V.: Da. Și prima impresie a fost că mă aflam în față unui mare domn; poate să fie el îmbrăcat oricât de ponosit și de modest, dar, se vede imediat, este un mare domn...

H.-R.P.: Avea, deci, un aer de boierie...

S.V.: Avea un aer neaparent, însă de boierie, adică se vedea că este nu numai școlit, avea și o bună educație din leagăn, ca să spun așa, lucrul ăsta îl simțeai chiar fără să-l conștientizezi sau fără să zăbovești asupra lui; și avea pentru fiecare om o cheie din legătura lui de chei. La prea puțini a umblat cu șperaclu – avea o legătură de chei veritabile, știa și năzuia să știe ce i se potrivește fiecărui om. Eu nu vreau să spun că întotdeauna nimerea cheia potrivită, dar nici nu forța broasca, încerca, dacă se potrivea – bine – și, de multe ori, se potrivea. Nimerea, de aceea, ce este mai bun, deschidea... eu, de pildă, am fost destul de îndărătnic și de încăpățânat. Eram

trufaș fără să-mi dau seama, nu aveam conștiința faptului că sunt un îngâmfat, dar de fapt eram. El mi-a spus: „de ce să faci logică matematică, când poți să intri în marea cultură și marea filozofie?”

H.-R.P.: Sau, în termenii lui, de ce să fii Pilade când poți să fii Oreste?

S.V.: Și eastă idee revenea ca un leitmotiv, nu suficient de des ca să fiu plictisit sau excedat, dar la anumite intervale, bine măsurate. – Eu consider totuși că logica matematică și filozofia modernă țin de marea cultură filozofică a timpului nostru și nu cred că filozofia secolului al XX-lea este o cultură alexandrină. Da, este o cultură alexandrină pe mari porțiuni, adică o cultură care nu face decât să reia, să îmbunătățească, să înfrumusețeze, să stilizeze lucruri deja spuse, de acord, dar este și altceva, are un suflu al noutății și, oricum ar fi, intră în bunătatea și în demonia timpului nostru. De aceea nu am fost până la capăt de acord cu Noica, dar îmi dădeam și eu seama că nu pot rămâne numai la logica matematică, că m-aș usca prea de tot dacă aș persista pe acest tărâm arid al logicii matematice, și că, oricum, nu aveam atâta har, nu aveam bucuria unei creații originale și importante în logică și mi-am spus că măcar să-mi rămână bucuria consumului și a comentariilor marilor texte filozofice. Deci – în acest fel șovăielnic și alternant – ceva din îndemnul lui Noica s-a lipit de mine; nu numai datorită contactului cu el, ci și datorită bunului contact cu colegii mei mai tineri. Eu fac parte dintr-o generație nenorocoasă sau pe jumătate ratată, din care cine s-a salvat cât de cât se poate considera fericit. Fac parte dintr-o generație care avea de învățat fie de la generațiile mai vârstnice, cele care apucaseră altceva, fie de la generațiile mai tinere, care veneau cu altceva.

Cenzura la purtător

H.-R.P.: Tocmai faptul că erați o echipă mă face să mă gândesc la riscurile pe care le-ați înfruntat. Doar știți că un grup ca al vostru, tot din jurul lui Noica, fusese arestat la sfârșitul anilor '50! În anii de după dezghețul organizat postmortem de Dej, temerea nu mai era că te arestează, ci că vei fi turnat. Noi, în anii '80, eram foarte conștienți că atunci când se adunau doi, era și un al treilea, care să îi toarne. Cenzura la purtător luase chipul informatorului omniprezent. Noica a făcut multe imprudențe – unii i le-au reproșat (Alexandru Dragomir), alții nu (Simina Mezincescu) – în libertatea pe care și-o luase față de contextul carceral (în anii '50) și față de certitudinea delatunii, prostesți, servile ori criminale (în anii '70–'80). Erați conștienți că sunteți supravegheați? Dar erați supravegheați?

S.V.: Am auzit, după '90, că ar exista probe materiale ale tuturor conversațiilor lui, înregistrări. Au fost supravegheate, înregistrate în mare măsură și întâlnirile noastre.

H.-R.P.: Unde sunt astăzi aceste înregistrări? Tu de unde știi de ele?

S.V.: Știu de ele din auzite, de la mai mulți. Mi-a povestit despre ele, de pildă, și domnul Puiu, adică Octavian Nicolae, meteorologul de la Păltiniș și fost deținut politic.. Din întrebări care i s-au pus la securitate, pentru că a fost hărțuit, el a dedus că anumite detalii din discuții pe care le-a avut între patru ochi cu Noica fuseseră înregistrate, altfel nu aveau cum să fie cunoscute de anchetator. Lucrul i s-a confirmat și *post festum* – după 1989 – când un ofițer de securitate din Sibiu, o cunoștință personală i s-a „răsuflat“. Pe de altă parte, doamna Mariana Noica a primit de la SRI-ul de sub oblăduirea lui Virgil Măgureanu unul din multele dosare de urmărire operativă, dosar din care rezulta că toată corespondența primită de Noica la

Păltiniș, nu numai prin poștă, ci și pe căi particulare, era urmărită și xeroxată.

H.-R.P.: Este extraordinar câtă energie, câtă risipă de forțe a cheltuit securitatea pentru a supraveghea fiecare pas al unui filosof! Este inimaginabil!

Erau întâlnirile voastre și politice? I se întâmpla lui Noica să vorbească cu noi politică? Ori să facă?

S.V.: Vorbea doar cu scumpătate și nu de la bun început.

H.-R.P.: Pentru că era prudent? Sau nu-l interesa?

S.V.: Eu aș spune că intra în asta, poate, și o doză de prudență, dar exista și un motiv ideologic intrinsec: el nu dădea doi bani pe politică și avea bune motive pentru aceasta.

H.-R.P.: Dar comenta situația politică din țară?

S.V.: Da, o comenta, și esopic și direct. În special când venea vorba despre starea mizeră a culturii sau când se întâmpla pur și simplu un lucru lamentabil, îl comenta ca atare, dar adesea în termeni ca: „Sărăcii de ei, nu-i duce capul la nimic altceva“ – practica deci și o compasiune ironică.

H.-R.P.: Asta mi-l face destul de antipatic. Sindromul „Rugați-vă pentru fratele Alexandru“.

S.V.: Asta a venit mai târziu și nu era ce spui. Ar fi o explicație întregă de dat și aș putea s-o încep de foarte departe, dar acum nu avem timp destul. Mă limitez aici la a spune că el a început, ca și mulți din generația lui, prin a disprețui și a desconsidera politicianismul și politica în sine. Politica fiind secundară în sine și politicianismul fiind privit ca treaptă a doua de degradare a politicii.

H.-R.P.: Însă într-un fel necesar legat de politicul însuși.

S.V.: Necesari legat de politicul însuși, da. Legat, cred, și de situația locală, legat de

elementul balcanic dintr-o cultură politică, care nu trebuie redusă numai la balcanism, după părerea mea, dar în care balcanismul, corupția și Caragiale, una din idiosincraziile lui fundamentale, l-au împins pe Noica din prima clipă la o distanțare de politic. Apoi, mai târziu, începând din '39-'40 și pentru o perioadă destul de scurtă, politicul l-a acaparat și încă într-o formă lamentabilă.

H.-R.P.: A devenit legionar.

S.V.: Da. Deci ideile lui de dreapta s-au radicalizat, cu atât mai mult cu cât avea de la bun început prea puține de împărțit, cel puțin în aparență, cu politicienii parlamentari ori cu regimul parlamentar. Ceea ce nu înseamnă că nu a avut relații bune și de stimă cu unii dintre ei. De pildă, cu Ralea. Cred că-l stima destul de mult și pe Maniu, dar nu în plan politic, ci caracterial.

H.-R.P.: Tu, Sorel, l-ai cunoscut bine. Ți-a lăsat impresia ca este un naționalist?

S.V.: Nu. Și nici altora din cercul apropiaților mei. Cred altceva, cred că avea un acut sentiment al demnității naționale, pe care unii îl confundă pripit cu naționalismul... A avea un profund sentiment de demnitate națională rănită, la care simțea nevoia să reacționeze, dar nu agresiv... considera că agresivitatea e inutilă și inoperantă. Dacă ar fi trăit după '90... nu mi-l pot închipui rostind un discurs vehement, incitând la violență.. Asta a fost o boală, un soi de scarlatină, o boală a tinereții gândirii politice – așa s-a declanșat la el episodul legionar, asemenea scarlatinei.

H.-R.P.: De scarlatină, după ce o faci, te imunizezi. Te imunizezi și de Legiune?

S.V.: Da, unii se imunizează. Este și cazul lui Noica. Prea multe trăise, pătimise; reflectase îndelung și ajunsese la concluzia – n-am cum s-o împărtășesc, dar o consermnez ca atare – că politica nu poate fi decât un sprint pe termen scurt, în timp ce activitatea culturală și filozofică are sens pe termen lung. Mai ales în viața popoarelor

mici.

Noica era un om deosebit de serios: când se angaja, se angaja cu seriozitate; când se dezangaja, se dezangaja tot cu seriozitate. Dacă motivul angajării lui politice a fost asasinarea lui Codreanu, motivul dezangajării a fost la fel de serios: asasinarea lui Iorga, desigur, dar și a lui Madgearu și a altor intelectuali și oameni politici. Iar despre domeniul politic Noica avea și alte idei proprii; nu politica îl interesa, ci istoria – în funcție de istorie își făcea socotelile. De pildă, el considera că regimul socialist a obținut rezultate negative formidabile. Odată, în cursul unei lungi plimbări de o zi întregă mi-a spus că era impresionat de faptul că pe acele meleaguri transilvane se așezaseră sașii, trăiseră acolo de opt sute de ani; erau locuitori cu rădăcini profunde, atât de adânci... iar regimul, ei bine, regimul socialist a reușit într-un termen atât de scurt să-i deșrădăceze și să-i alunge. Acesta e un rezultat istoric, unul negativ, de bună seamă, dar un rezultat considerabil, deloc neglijabil. De asemenea rezultate negative formidabile trebuia să se țină seama!. Nu politica poate ține seama de ele, credea Noica, ci o viziune istorică mai cuprinzătoare.

București, GDS, miercuri 2 octombrie 2002

